

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕРУНДІЯ В РОМАНІ
КАРМЕН ЛАФОРЕТ «NADA» ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студента 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «*Переклад з
іспанської та з англійської мов*»,
спеціальність – 035 Філологія

Святослава Вадимовича РЕПЕЦЬКОГО

Науковий керівник:

к. філол. н., доц. Ольга КАЛУСТОВА

Рецензент:

к. філол. н., асист. Ольга ДОРОШЕНКО

«Допущено до захисту»

на засіданні кафедри

теорії та практики перекладу

романських мов імені Миколи Зерова

Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЦІНСЬКА

КИЇВ

2024

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота присвячена дослідженню особливостей функціонування герундія в романі Кармен Лафорет «Nada» та способів його відтворення в українському перекладі. Мета дослідження полягає у визначенні специфічних рис герундія в оригінальному тексті та дослі ефективних методів його перекладу українською мовою.

З метою досягнення мети були поставлені наступні завдання:

1. Дослідити наукові праці та навчально-методичну літературу з обраної теми.
2. Визначити коло проблем, пов'язаних з відтворенням герундія в українському перекладі.
3. Дослідити функціонування герундія в романі «Nada».
4. Проаналізувати способи відтворення іспанського герундія в українському перекладі.

Об'єктом дослідження є функціонування герундія в романі, а предметом – його відтворення в українському перекладі твору. Матеріалом дослідження став роман Кармен Лафорет «Nada» обсягом 32 сторінки та його український переклад Анни Вовченко.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі обґрунтовується актуальність роботи, визначаються мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, а також методи. Перший розділ присвячений теоретичному аналізу герундія та українського дієприслівника. У другому розділі проводиться аналіз способів перекладу герундія на прикладі вибірки з роману у 150 герундіїв.

Методологія дослідження включає аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, гіпотезу, спостереження, експеримент, описовий метод, квантитативний метод та метод суцільної вибірки.

Результати дослідження показали, що відтворення герундія залежить від розбіжностей у функціонуванні герундія та дієприслівника, стилю оригіналу та рішень перекладача. Основною трансформацією при перекладі герундія була транспозиція, хоча також використовувалися конверсія, лексична заміна,

вилучення та додавання. Найрезультативнішим способом перекладу герундія стало дієслово в особовій формі.

Ключові слова: переклад, іспанська мова, українська мова, герундій, дієприслівник, неозначено-особові форми дієслова, перекладознавство, Кармен Лафорет, роман «Nada».

ANNOTATION

The thesis is dedicated to studying the peculiarities of gerund in Carmen Laforet's novel "Nada" and the ways of its reproduction in the Ukrainian translation. The aim of the research is to identify the specific features of gerund in the original text and find effective methods for translating it into Ukrainian.

To achieve this aim, the following tasks were set:

1. To study scientific works and educational literature on the chosen topic.
2. To identify the problems related to the reproduction of gerund in the Ukrainian translation.
3. To investigate the functioning of gerund in the novel "Nada".
4. To analyze the ways of reproducing the Spanish gerund in the Ukrainian translation.

The object of the study are the peculiarities of the functioning of gerund in the novel, and the subject is its reproduction in the Ukrainian translation of the piece. The material for the study is Carmen Laforet's novel "Nada" of 32 pages and its Ukrainian translation by Anna Vovchenko.

The work consists of an introduction, two chapters, conclusions, and a list of references. The introduction substantiates the relevance of the work, defines the aim, tasks, object, and subject of the research, and the methods used. The first chapter is devoted to the theoretical analysis of the gerund and the Ukrainian adverbial participle. The second chapter analyzes the ways of translating the gerund based on a sample from the novel of 150 gerunds.

The research methodology includes analysis, synthesis, comparison, generalization, hypothesis, observation, experiment, descriptive method, quantitative method, and the continuous sampling method.

The research results showed that the reproduction of the gerund depends on the differences in the functioning of the gerund and the Ukrainian adverbial participle, the original style, and the translator's decisions. The main transformation in translating the gerund was transposition, but conversion, lexical replacement, omission, and addition were also used. The most effective way of translating the gerund was a verb in the personal form.

Keywords: translation, Spanish language, Ukrainian language, gerund, adverbial participle, indefinite-personal verb forms, translation studies, Carmen Laforet, novel "Nada".

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження герундія в іспано-українському перекладі	10
1.1 Проблематика відтворення неозначено-особових форм дієслова у вітчизняному та зарубіжному перекладах.....	10
1.2 Риси симетрії та асиметрії іспанського герундія та українського дієприслівника	18
1.3 Особливості використання герундія в романі «Nada»	23
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. Відтворення функції герундія в українському перекладі	28
2.1 Відтворення герундія в складі присудка.....	28
2.2 Герундій у функції обставини	34
2.3 Герундій у функції означення.	40
Висновки до розділу 2.....	45
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
RESUMEN	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відтворення герундія в українському перекладі завжди становило проблему, оскільки ця частина мови немає прямого відповідника в українській мові.

Дослідження способів відтворення герундія має як теоретичне, так і прикладне значення (у навчанні перекладачів, розробці машинного перекладу). Водночас у підручниках та посібниках з перекладу в іспансько-українській мовній парі це питання розглядається лише побіжно. Тож виникає необхідність комплексного дослідження шляхів відтворення герундіальних та інших неособових дієслівних форм для збереження змісту та стилю оригіналу в перекладі [9, с. 195].

Незважаючи на невелику кількість напрацювань з перекладу іспанського герундія в українському перекладознавстві, деякі напрацювання існують. Так, проблематику відтворення іспанського герундія досліджували Г. Верба, З. Гетьман, С. Б. Фокін.

На відміну від іспано-української пари мови, напрацювання з перекладу герундія з англійської мови в українському перекладознавстві є більшими. Відтворення цієї безособової форми дієслова вивчали: В. І. Карабан, І. В. Корунець, В. Шпак, Л. Г. Верба, Г. В. Верба, Л. С. Яровенко, А. Є. Болдирева, Н. В. Рак, Ю. В. Гребенщікова, А. С. Колпакчі, І. Є. Фролова, С. Остапенко та інші.

Говорячи про переклад неозначено-особових форм, зворотів та конструкцій з ними в українському перекладознавстві, їх дослідженням займались: В. І. Карабан, І. В. Корунець, В. Коптілов, О. В. Ситнікова, Л. С. Яровенко, А. Є. Болдирева, Н. Абабілова, О. А. Остроушко та інші.

Дієприслівник, як найближчий відповідник іспанського герундія, в українській мові досліджували: І. Білодід, І. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський, Л. М. Коць, Л. Є. Азарова, Е. С. Сосинович, М. Т. Равлюк, О. Ніка та інші.

Втім, дослідження способів відтворення герундія на прикладі українського перекладу художнього твору з іспанської мови в сучасному українському перекладознавстві практично відсутні, що робить цю тему актуальною.

Мета дослідження: визначити особливості функціонування герундія в романі К. Лафорет «Nada» та способи його відтворення в українському перекладі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- Дослідити наукові праці та навчально методичну літературу за обраною темою;
- Визначити коло проблем пов'язане з відтворення герундія в українському перекладі;
- Дослідити функціонування герундія в романі К. Лафорет «Nada»;
- Проаналізувати способи відтворення іспанського герундія в українському перекладі

Об'єкт дослідження: функціонування герундія в романі.

Предмет дослідження: відтворення герундія в українському перекладі роману.

Матеріалом дослідження став роман іспанської письменниці Кармен Лафорет «Nada» обсягом 32 сторінки та його український переклад у виконанні Анни Вовченко.

Структура роботи

Робота складається зі вступу, двох розділів, що поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та резюме іспанською мовою.

У вступі обґрунтовується актуальність роботи, визначаються мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, а також використані методи.

У першому розділі розглядаються та узагальнюються вже наявні напрацювання з теми проблематики відтворення неозначено-особових форм дієслова в українському перекладознавстві. Проводиться теоретичний порівняльний аналіз іспанського герундія та українського дієприслівника, як

найближчого за ознаками еквівалента. Також викладено індивідуальний стиль автора та особливості функціонування герундія в романі.

У другому розділі проводиться аналіз використання та способів перекладу герундія в залежності від функції, яку він виконує в реченні, на прикладі вибірки з роману К. Лафорет «Nada».

У висновках формуються та узагальнюються результати дослідження, отримані у першому та другому розділах.

Емпіричним матеріалом стала вибірка у 150 герундіїв іспанської мови.

Методи дослідження

У нашій роботі було використано такі методи дослідження, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, гіпотеза, спостереження, експеримент, описовий метод, квантитативний метод, а також метод суцільної-вибірки.

Ключові слова: переклад, іспанська мова, українська мова, герундій, дієприслівник, неозначено-особові форми дієслова, перекладознавство, К. Лафорет, роман «Nada».

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження герундія в іспано-українському перекладі

1.1 Проблематика відтворення неозначено-особових форм дієслова у вітчизняному та зарубіжному перекладах.

Переклад герундія, герундіальних зворотів та перифрастичних конструкцій з ним з іспанської мови завжди становило проблему в українському перекладі, оскільки ця частина мови відсутня в українській мові.

Окрім найочевидніших способів перекладу іспанського герундія, а саме українським дієприслівником або підрядним реченням, можна також виокремити його переклад особовим однорідним присудком, коли герундій позначає другорядну дію на тлі основної або при перекладі атрибутивного герундія.

У складі дієслівних перифрастичних конструкцій трансформація відбувається на рівні присудка з урахуванням аспектуально-часових характеристик усієї перифрази. При цьому, відтінок самої перифрази може імплікуватися, відтворюватись за допомогою додавання або антонімічного перекладу.

Окрім того, перекладач може використовувати дієслова недоконаного виду (теперішнього і минулого часу) для позначення тривалих процесів і станів, а також у деяких випадках дієслова доконаного виду (майбутнього та минулого часу) для передачі результативного значення перифрази [9, с. 196-197].

Г. Г. Верба та З. О. Гетьман зазначають, що зв'язний герундіальний зворот може перекладатись дієприслівниковим зворотом або підрядним умовним реченням. Однак, переклад абсолютних зворотів з герундієм, які є асиметричними по відношенню до українського дієприслівника, потребує певних змін. Так, останні пропонується перекладати складнопідрядним реченням з підрядними умови або складносурядним реченням, або перетворити в обставину виражену іменним словосполученням [3, с. 279]. Науковці також звертають увагу на те, що також доволі частим явищем в українському перекладі є відтворення іспанських підрядних речень українськими дієприслівниковими зворотами [3, с. 281].

Не буде зайвим зазначити, що відтворення неозначено-особових форм дієслова становить проблему не лише з іспанської на української мову, але й навпаки.

Так, у дослідженні Фокіна С. Б. про аналіз перекладів творів українських авторів на іспанську мову було підтверджено думку про неповноцінне використання та загальну занижену частоту вживання перифрастичних конструкцій з герундієм українськими перекладачами [34, с. 7].

Щодо перекладу англійського герундія, то його основними труднощами при перекладі є, по-перше, відсутність у мові-приймачі відповідника, який би називав позначувальний герундієм референт, а, по-друге, необхідність водночас із денотативним значенням зберегти його стилістичне забарвлення. Труднощі при передачі цього граматичного явища українською мовою виникають за ймовірності його подвійного тлумачення, також варто вирішити, маємо ми справу з герундієм чи дієприкметником [23, с. 344]. На відміну від дієприкметника, герундій виражає не просто ознаку предмета або особи, а знаходиться з ним в більш складних синтаксичних зв'язках. При перекладі герундія розкриваються складніші взаємовідношення між ознакою і предметом, ніж при перекладі дієприкметників [14, с. 105].

Проаналізувавши ряд робіт ми дійшли до висновку, що найчастішим способом відтворення англійського герундія став іменник [6], дієприслівник [6] інфінітив [6; 11; 26; 35] та прийменниково-іменникове словосполучення [10; 26]. Для герундіальних конструкцій – іменне словосполучення [26] або підрядне речення, яке вводиться сполучною фразою «те, що» [10]. Іноді сама герундіальна форма може не перекладатися [35].

Також важливо розрізняти вживання герундія з прийменником та без нього. Так, герундій із прийменником може виконувати функції: означення, додатка та обставини (часу, способу дії, мети); герундій без прийменника може виконувати в реченні синтаксичні функції: підмета, іменної частини складеного іменного присудка та прямого додатка [19, с. 12].

Остапенко зазначає, що під час вибору способу перекладу велику роль відіграє не тільки задум автора тексту, але й погляди перекладача. Саме перекладач, покладаючись на свій перекладацький інстинкт, спираючись на отримані знання й досвід, вибирає той чи інший прийом [23, с. 351]. Таку ж думку підтверджують Л. С. Яровенко та А. Є. Болдирева [35, с. 307].

Науковці зазначають, що переклад герундія залежить не від його синтаксичної функції, а від контекстуального оточення герундія, семантики його безпосередніх контекстуальних партнерів та сполучуваності слів у реченні. Відтак, при перекладі необхідно звертати увагу не лише на граматичну форму, але й на функцію герундія у реченні та зміст, який він передає, адже першочерговим завданням перекладача є донесення думки автора, а не збереження формальних ознак тексту оригіналу [11, с. 92].

Вибір способу перекладу герундіального звороту значною мірою залежить від парадигматичної форми його герундіального компонента, його лексичного значення та лексичного значення його іменного або вторинного підмета. Крім того, функція такого герундіального комплексу в реченні також може впливати на його переклад [13, с. 299].

Також виокремлюють фактор стильової приналежності перекладеного тексту, який впливає на спосіб перекладу лексичних та граматичних одиниць тексту оригіналу [35, с. 306-307]. Так, художній переклад є більш вільним, ніж переклад текстів інших жанрів [23, с. 351].

Матеріалами для розглянутих нами досліджень слугували технічні, науково-технічні, науково-популярні, економічні, медичні, інформаційні та художні тексти.

Зважаючи на те, що в українському перекладознавстві тема відтворення герундія та герундіальних конструкцій залишається нерозкритою, було вирішено розширити коло проблем і дослідити тему відтворення в українському перекладі неозначено-особових форм загалом.

При перекладі, не лише герундій, але й інші неозначено-особові форми, такі як інфінітив та дієприкметник викликають труднощі, оскільки як зазначають

Г. Верба . та З. Гетьман, як в українській, так і в іспанській мові, є дієприслівникові та дієприкметникові звороти, однак асиметрія між цими мовами проявляється у повній відсутності конструкцій з інфінітивом в українській мові, а використання дієприкметникових зворотів є обмеженим у порівнянні з іспанською мовою, надаючи перевагу підрядним реченням. Водночас науковці стверджують, що навіть у випадку конструкцій з дієприкметником та герундієм, їх функціонування не повністю співпадає з їх вжитком в українській мові. По-перше, українська мова має обмеження щодо використання дієприкметника минулої форми, надаючи перевагу підрядним реченням. Окрім того, конструкції з дієприкметником та герундієм завжди узгоджуються з підметом в українській мові, в той час як, в іспанській їх вжиток є більш різноманітним і часто використовуються т.з. абсолютні конструкції. Врешті-решт, конструкції з інфінітивом не мають прямого відповідника в українській мові [3, с. 277].

Щодо перекладу інфінітива та інфінітивних конструкцій, то думки науковців збігаються. Незважаючи на те, що інфінітив присутній, як в англійській, так і в українській мовах, як зазначають Кравченко Т. М. та Пагутяк Ю. граматичне поняття інфінітиву в англійській мові спричиняє труднощі під час вибору його українського семантичного еквіваленту, а відсутність точного відповідника українським інфінітивним конструкціям спричиняє перешкоди у розумінні іншомовного тексту, тим самим впливаючи на адекватність перекладу [12, с. 131-132].

Окрім інфінітивних конструкцій та зворотів, безеквівалентними є також форми англійського інфінітиву, а саме тривалий (*Continuos infinitive*) та перфектний (*Perfect infinitive*) інфінітив.

На думку науковців, труднощі у процесі перекладу з англійської мови на українську виникають, головним чином, через розходження в граматичному ладі англійської й української мов. Англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов, а й до різних структурних типів мов: перша – переважно аналітична мова, а друга – флективна мова [15, с. 77]

При перекладі інфінітива основну роль відіграють вимоги передачі змісту в його єдності з елементами форми, а смислова роль визначається за зв'язком з змістом та вибором засобів, а також вимоги до мови перекладу [7, с. 8]

У своєму дослідженні перекладу інфінітива французьких художніх текстів українською мовою О. В. Ситнікова зазначає, що граматичні та лексико-граматичні трансформації зумовлені, в основному, кількома факторами: структурними розбіжностями, специфікою граматичних і функціональних характеристик інфінітива у мові оригіналу та перекладу; особливостями будови речення в обох мовах [28, с. 98].

Лексичне й граматичне значення дієслівних форм, їх синтаксична функція, входження до складу зворотів, контекстуальне оточення, граматичні особливості українського дієслова норми мови перекладу визначають обсяг граматичних трансформацій, які зачіпають як морфологічні характеристики, так і синтаксичну будову речення загалом [25, с. 244]. Можна припустити, що схожі чинники діють в іспано-українському перекладі.

Відповідно, враховуючи перелічені фактори, перекладачі окрім граматичних замінів також здійснюють лексичні й лексико-граматичні трансформації: смисловий розвиток та антонімічний переклад. Відтворення інфінітивних комплексів найчастіше супроводжується декомпресією речення ВМ в МП [36, с. 221].

Говорячи про переклад дієприкметника з іспанської мови, то окрім прямих відповідників, тобто дієприкметників та дієприкметникових зворотів, він також може бути відтворений підрядним означальним реченням. На думку Фокіна С. Б., наявність в українській мові більшої кількості типів дієприкметників з дещо іншими становими характеристиками може спричинити трансформацію при перекладі. Одними з таких можуть бути декомпресія у підрядно-означальні речення з трансформацією активного стану в пасивний [32, с. 349].

При перекладі дієприкметника з англійської мови, то можливим є як його збереження, так і відтворення складнопідрядним реченням з підрядним

означальним, інфінітивом, віддієслівним іменником чи дієприслівником. [25, с. 243].

Незважаючи на те, що в українській мові форми дієприкметника є більш різноманітними, ніж в англійській, український дієприкметник вживається рідше, ніж в англійській, оскільки він має більш книжний характер. Крім того, український дієприкметник може виражати тільки одночасну або попередню дію по відношенню до дії, позначеної дієсловом-присудком. Тому навіть проста форма дієприкметника теперішнього часу далеко не завжди має формальні відповідники у вигляді дієприкметника в українській мові [24, с. 89].

Окрему проблему для перекладача становлять абсолютні дієприкметникові звороти в англійській мові, оскільки вони є безеквівалентною категорією. Так, абсолютні конструкції з дієприкметником найчастіше відтворюються за допомогою дієприслівникових зворотів або підрядних обставинних речень. Також пропонується використовувати сурядні та самостійні речення, а також підрядні означальні речення. При цьому вибір залежатиме від стилю тексту та позиції звороту в реченні [17, с. 237-238]. Так, у художньому мовленні дієприкметники досить часто виконують зображальну функцію, яка спирається зазвичай на схожість або з дієсловом, або з прикметником, сприяють створенню яскравих образних картин у читача, допомагають авторові точно зобразити, намалювати картину, героя, подію [21, с. 360].

На думку Остроушко О. А., основними чинниками, які впливають на вибір українського варіанта перекладу англійського дієприкметника, є його лексичне й граматичне значення, синтаксична функція, входження до складу зворотів, граматичні особливості українського дієприкметника, норми мови перекладу [25, с. 244]. Відповідно комплексне застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій є невідворотним процесом на шляху до створення адекватного перекладу [29, с. 168].

Підсумовуючи дослідження з перекладу вищезазначених науковців можна стверджувати, що при перекладі неозначено-особових форм дієслова використовуються як граматичні (транспозиція [23], додавання, вилучення,

заміна типу речення [35], модуляція [28]) так і лексичні та лексико-граматичні трансформації (смісловий розвиток, антонімічний переклад [35]) чи лексико-семантичні (конкретизація, генералізація, перестановка [30]) трансформації. Окрім того, у перекладі інфінітива перекладачі також використовують зміни у структурі речення.

Втім, однією із найпродуктивніших перекладацьких трансформацій при перекладі неозначено-особових форм дієслова залишається транспозиція.

Транспозиція як один із поширених різновидів трансформацій відіграє важливу роль у структуруванні речень та формуванні категорій тексту перекладу і розширює виражальні можливості МП, оскільки внаслідок транспозиції досить часто збагачується семантико-стилістична структура речення [22, с. 1-2].

Процеси транспозиції, що відбуваються в англо-українському художньому перекладі, зумовлюються, насамперед, відмінностями між аналітичною будовою англійської мови та переважно синтетичною будовою української мови, про що вже було зазначено вище [18, с. 15].

Також можна виділити основні передумови й умови транспозиції граматичних форм: наявність спільних елементів структури граматичного значення; існування на рівні системи мови синонімічної форми, що вживається у прямому значенні на місці транспонованої форми; наявність синтаксичного оточення. Транспозиція форми реалізується крізь призму контексту або за підтримки досить сильної відповідної комунікативної ситуації [22, с. 4].

Як стверджує А. Швейцер, між граматичними формами і синтаксичними конструкціями різних мов неможливо встановити такі відповідники, які б не залежали від їхнього лексичного значення. Можна підібрати лише функціональні аналоги, які базуються на передачі одних і тих самих (або приблизно подібних) граматичних значень. При визначенні граматичних відповідників необхідно враховувати лексичне наповнення і стилістичну функцію конструкції [8, с. 187].

Зазначимо, що під поняттям «транспозиції» ми розглядаємо ті перетворення, за яких відбувається лише зміна граматичних категорій. На думку Фокіна С. Б. цей тип транспозиції є поверхневим, отже, не призводить до зміни

логічної структури та синтаксичної будови речення. Відтак, надаючи можливість подолати велику кількість міжмовних розбіжностей, така транспозиція є зручною через те, що не тягне за собою інші зміни [33, с. 3].

Отже, розглянувши ряд напрацювань можна узгальнити наступне. Відтворення неозначено-особових форм дієслова часто може становити труднощі при перекладі, оскільки на це впливають ряд факторів, а саме:

1) Безеквівалентність деяких зворотів та конструкцій з неозначено-особовими формами дієслова.

2) Особливості їх функціонування у вихідній мові та мові перекладу.

3) Контекстуальне оточення, семантичні зв'язки, сполучуваність слів у реченні, лексичне й граматичне значення неозначено-особової форми, синтаксична функція, входження до складу зворотів, граматичні особливості українського відповідника, норми мови перекладу.

4) Стильова приналежність тексту оригіналу.

5) Роль перекладача.

Найпродуктивнішим способом перекладу неозначено-особових форм дієслова є транспозиція. Серед інших способів перекладу виділено граматичні (додавання, вилучення, заміна типу речення, модуляція), лексико-граматичні (смісловий розвиток, антонімічний переклад) та лексико-семантичні (конкретизація, генералізація, перестановка) трансформації.

1.2 Риси симетрії та асиметрії іспанського герундія та українського дієприслівника

Незважаючи на те, що в українській мові відсутній герундій, найближчим відповідником іспанському герундію за функціональними ознаками є дієприслівник. Саме тому було вирішено присвятити окремий підрозділ порівнянню теоретичних аспектів іспанського герундія та українського дієприслівника.

Беручи до уваги те, що наше дослідження спрямоване саме на дослідження відтворення герундія в українському перекладі, на нашу думку, першим слід розглянути саме його.

Герундій в іспанській мові характеризується закінченнями *-ando* для першої дієвідміни та *-iendo* для другої та третьої дієвідмін. Окрім того, існують дві форми герундія: простий (**Gerundio simple**) та складений (**Gerundio compuesto**) [40, с. 3230]. Ця граматична форма в іспанській мові має характерні ознаки як дієслова, так і прислівника.

До дієслівних властивостей герундія належить значення відносного часу. Простий герундій виражає дію, що відбувається одночасно з дією головного дієслова реченні, а складений герундій – дію, що відбулась до основної дії в реченні.

Також герундій може вживатися самостійно або утворювати звороти із залежними від нього словами. Такі звороти можуть бути зв'язними (**Construcciones conjuntas**), напр.: *Redactó el trabajo poniendo todo el cuidado del mundo en cada línea*; або абсолютними (**Construcciones absolutas**), напр.: *Siendo observado tan de cerca en su jaula, el animal nunca se comportaba con espontaneidad*¹ [40, с. 3237-3238].

¹ Цей та подальші приклади були взяті з книг Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española: Nueva Gramática de la lengua española. Vol. 1: Morfología, sintaxis I. Espasa Libros, 2009 – 2011 та Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española: Nueva Gramática de la lengua española. Manual. Espasa Libros. 2010.

Завдяки своїм дієслівним властивостям герундій може виступати в складі присудка, зокрема як частина граматикизованої конструкції *estar + gerundio*, яка виражає одночасність дії щодо моменту мовлення або ж щодо конкретного моменту в минулому чи майбутньому.

Іншою особливістю іспанського герундія є його здатність утворювати перифрастичні конструкції (**Construcciones perifrásticas**). У цих конструкціях герундій зазвичай використовується з неперехідними дієсловами *ir, venir, seguir, quedarse, andar, llevar*, тощо. У структурі перифрази основним носієм лексичного значення є герундій. Дієслово, яке ставиться в особову форму, виражає свої морфологічні категорії, частково втрачає своє лексичне значення та додає відтінків до значення вираженого герундієм. Так, перифрастична конструкція *ir + gerundio* використовується для вираження недоконаної дії, яка розвивається в часі та збільшується в своєму значенні. Наприклад: «*Poco a poco vas viendo que las cosas ya no te son exactamente familiares*» (Muñoz Molina, Sefarad) [40, с. 3235].

Розглядаючи прислівникові характеристики герундія, варто зазначити, що окрім вираження значення часу за допомогою морфологічних форм, герундій може виражати значення відносного часу. Воно формується семантикою герундія та основного дієслова в реченні. Для сучасного узусу іспанської мови для герундія є більш властивим вираження відносної часової попередності та одночасності. Вживання цієї грами з значенням наступності є застарілим, та вважається помилковим в сучасній мові [40, с. 3266-3267]. Також для герундія властиві семантико-синтаксичні функції: причини, способу дії, допустовості, умови та інші [41, с. 518-519].

Науковці виділяють таке явище яке можна характеризувати як предикативний герундій (*Gerundio predicativo*). Ця категорія герундіїв описує ситуацію або стан в якому знаходиться підмет речення під час виконання певної дії або перебування у певному процесі. Наприклад: «*Jorge había llegado a clase tambaleándose*».

Іншою його особливістю є те, що він може відноситися як до підмета: «*él permaneció contemplando a los niños con mirada absorta, hasta que los ojos se le*

humedecieron y se los secó» (García Márquez, Cien años); так і до прямого додатку: «*hoy ve sus pobres hijos huyendo de sus lares»* (Machado, Campos).

Предикативні герундії, що відносяться до прямого додатку, мають більше обмежень у своєму вжитку, ніж ті, що відносяться до підмета. Так, конструкції утворюються з дієсловами, які належать до різних семантичних класів, а саме:

з дієсловами чуттєвого сприйняття (Verbos de percepción sensible) (*contemplar, distinguir, escuchar, mirar, notar, observar, oír, sentir, ver*): «*La última vez la **vieron pidiendo** limosna en una esquina»* (Landerero, Juegos);

з дієсловами ментального сприйняття (Verbos de percepción mental) (*figurarse, imaginarse, recordar*): «*No podía **imaginárselo haciendo** mal a una mujer»* (Uslar Pietri, Lanzas);

з дієсловами, що позначають існування або місцезнаходження (*haber, tener, dejar, llevar*): «***Hay** demasiada gente **esperando***» (Sábato, Túnel) та іншими [41, 514-515].

Хоча герундій вважається безособовою формою дієслова, він також може в більшій чи меншій мірі лексикалізуватись і набувати властивостей інших частин мови. Так, герундії *ardiendo* та *hirviendo* можуть використовуватись в якості прикметника. Наприклад: «*Le lavaban las heridas con vino hirviendo, para evitar la gangrena»* (Mujica Lainez, Bomarzo) [40, с. 3241-3242].

Отже, герундій – це незмінна частина іспанської мови, яка є неозначено-особовою формою дієслова. Для нього характерні риси останнього, а також прислівника. На основі своїх властивостей герундій може виконувати функцію присудка в складі граматикалізованих та перифрастичних конструкцій або обставинні значення в складі абсолютних та зв'язних зворотів.

В українській мові найближчою формою за морфологічними ознаками до герундія розглядають дієприслівник.

За визначенням Білодіда І. К. дієприслівник – це дієслівне утворення, що має морфологічні ознаки дієслова (суфікс основи, здатність виражати категорії виду та часу), і, пояснюючи інші дієслівні утворення, виступає в ролі другорядного присудка або обставини [2, с. 419].

Однак, на думку сучасних мовознавців, категорія часу у дієприслівника нейтралізована. Підтвердження цьому знаходимо, зокрема, у працях українського мовознавця І. Р. Вихованця. На його думку, відсутність дієслівної категорії часу у дієприслівника пояснюється двома аргументами: співвіднесеністю дієприслівників з часовими формами особових дієслів та їхньою здатністю набувати значень відносного часу [4, с. 320].

Варто зазначити, що думки науковців щодо природи дієприслівника в українській мові також не є однорідними. У нашому дослідженні ми дотримуємось поглядів Вихованця І. В. Він вважає, що дієприслівникові форми теперішнього часу утворюються за допомогою суфіксів **-учи** та **-ачи** шляхом їх приєднання до будь-якої особової форми дієслова теперішнього часу, а дієприслівникові форми минулого часу – за допомогою суфікса **-ши**, який приєднується до форми чоловічого роду однини минулого часу [5, ст. 208].

Як і для герундія, для дієприслівника характерні, як дієслівні, так і прислівникові властивості. Однією з найвиразніших ознак, які відносять до дієслівних є категорія виду. Так, розрізняють дієприслівники доконаного та недоконаного видів. До дієприслівників недоконаного виду зазвичай належать дієприслівники форми теперішнього часу, напр.: *брати – беручи, нести – несучи*, *працювати – працюючи*. Дієприслівниками доконаного виду є форми минулого часу, напр.: *розповів – розповівши, брав – бравши, з'їв – з'ївши*.

Іншою дієслівною властивістю є здатність утворювати дієприслівникові звороти. Дієприслівниковий зворот – напівпредикативна відокремлена конструкція, що складається з опорного дієприслівника і залежних від нього компонентів [...] Характерну рису дієприслівникового звороту становить його відношення до суб'єкта дії, який пов'язаний також із присудком і виконує роль підмета, напр.: *«Не дочекавшись обіду, хлопчик з дівчатками зібрались додому»* (Б. Харчук). [...]. Дієприслівниковий зворот може стояти на початку, всередині і в кінці речення. [27, с. 156].

Категорія часу властива дієприслівнику, але як дієслівна ознака, адже морфологічно категорія часу у дієприслівника нейтралізована. Так, для

дієприслівника є характерними обставинні значення часової одночасності, наступності та попередності, які ця частина мови виражає щодо стану основного присудка, а не моменту мовлення. Варто зазначити, що деякою мірою на відносність часу впливає видовий аспект дієприслівника. Так, дієприслівники недоконаного виду зазвичай позначають одночасність дій виражених дієприслівником та дієсловом. Водночас дієприслівники, які мають доконану форму, виражають часову попередність або одночасність.

До прислівникових ознак дієприслівника відносять його здатність виконувати функції обставин: причини, способу дії, допустовості, умови, тощо.

Таким чином, на основі вище проведеного порівняльного аналізу теоретичних аспектів герундія та дієприслівника було виділено риси симетрії та асиметрії.

До рис симетрії відносяться:

а) Наявність двох форм у герундія та дієприслівника, які виражають часову попередність та одночасність щодо основної дії в реченні;

б) Здатність утворювати звороти. Як і український дієприслівник, так і іспанський герундій, можуть вживатись як самостійно, тобто без залежних слів, так і у складі зворотів;

в) Можливість виражати семантико-синтаксичні функції обставини: способу дії, умови, причини, допустовості та мети.

Серед рис асиметрії :

а) Здатність форм дієприслівника виражати не лише відносний час, але й видові аспекти;

Безеквівалентні риси:

а) Здатність іспанського герундія утворювати перифрастичні конструкції;

б) Вживання в складі граматиалізованої конструкції з дієсловом *estar*;

в) Здатність герундія утворювати не лише зв'язні, але й абсолютні звороти.

1.3 Особливості використання герундія в романі «Nada».

Роман Кармен Лафорет «Ніщо» є прикладом екзистенціального напрямку літератури, що виник у повоєнний час. У творі розповідається про дівчину-сироту Андрею, яка приїздить до будинку своєї бабусі у Барселоні. Приїхавши до бабусі, усі дитячі спогади Андреї вщент руйнуються.

Роман Кармен Лафорет отримав чималий успіх в повоєнній Іспанії. Цей успіх відбувся завдяки тому, що певним чином тема твору відповідала літературним вподобанням тодішнього суспільства.

Роман «Ніщо» мав певні риси, які характеризували його як «новий роман», а саме: події у романі відбуваються в одному часовому проміжку та в одному просторі, у Барселоні в повоєнний час. Такий прийом був зовсім новим і дозволив автору краще зобразити оточуючу реальність. [37, с. 38-39].

Зображення усього, що оточує Андрею в квартирі на вулиці Арібау отримало в іспанській літературі назву тремендизм (від ісп. *tremendo* - жах). На погляд Х. Мальйо, тремендизм в «Ніщо» має особливий характер. У ньому відсутні злочини чи вбивства (за винятком самогубства бритвою одного з героїв). Критик стверджує, що тремендизм «Ніщо» полягає в постійному, щоденному стражданні шістьох осіб, які живуть разом в квартирі на вулиці Арібау. [39, с. 51].

Щодо структури, то твір можна поділити на три частини. Цей розподіл пов'язаний з трьома станами, які проживає Андреа в боротьбі за свою незалежність від тітки, в боротьбі з голодом, відсутністю кохання та, зрештою, розчаруванням та руйнуванням ілюзій [42].

На відміну від риторичного стилю романів цього періоду, який особливо проявлявся у письменників-фалангістів, для роману «Ніщо» властивий «натуральний» стиль. У фрагментах оповіді чергуються реалістичний та поетичний стилі, а у діалогах проявляється явне бажання передати розмовну, усну мову за допомогою відтворення переривань, повторів, тощо. Під час опису реальність не зображується реалістично та детально, а суб'єктивно, з погляду

автора. Звідси часте використання суб'єктивних виразів, таких як: «*parecía*», «*me parecía*», «*para mí*», «*como si*».

Прозовий характер твору містить численні стилістичні фігури які надають йому поетичного відтінку:

а) Синестезія. Наприклад: «*Los árboles lavados daban su olor a verde*»;

б) Персоніфікація: «*la locura sonreía en los grifos torcidos*»

в) Метафора: «*empecé a seguir – una gota entre la corriente – el rumbo de la masa humana*»;

г) Порівняння: «*Su voz venía cargada de agua, como las nubes hinchadas de primavera*»;

г) Анімалізація. Використовується з метою висвітлення з негативного боку героїв, які не подобаються автору: «*Sus ojos oscuros, casi sin blanco, me recordaban a los de los cerdos*»;

д) Іронічні імітації авторів античної епохи. Як, до прикладу, ось це відлуння порівнянь Гомера: «*Como una bandada de cuervos posados en las ramas del árbol del ahorcado, así las amigas de Angustias estaban sentadas, vestidas de negro...*».

Щодо лексики, варто підкреслити той факт, що мовний реєстр відповідає особистості кожного з персонажів, а також присутність каталонської мови, що свідчить про те, що письменниця її знала та цінувала, а також її бажання відобразити мовну дійсність Каталонії [38, с. 20-22].

Що стосується герундія, то можна виділити такі особливості його використання в романі:

- Передача динамічності дії. Герундій часто використовується для опису дій, що відбуваються одночасно, надаючи відчуття безперервного руху та динаміки. Це допомагає створити атмосферу напруженості або активності. Наприклад: «*La abuelita se metió en seguida en la riña, aleteando e intentando sujetar a Angustias, que se puso desesperada*» [44, с. 26].

- Вираження причини або наслідку. У певних ситуаціях герундій може вказувати на причину або наслідок дії, допомагаючи зв'язати різні частини речення та уточнити логічні зв'язки між подіями. Наприклад: «*Uno de esos viejos*

*coches de caballos que han vuelto a surgir después de la guerra se detuvo delante de mí y lo tomé sin titubear, **causando** la envidia de un señor que se lanzaba detrás de él desesperado, agitando el sombrero» [44, с. 5].*

- Збагачення описів. Герундій також використовується для створення багатих, деталізованих описів оточення або подій, що додає тексту забарвлення та емоційної насиченості. Наприклад: «*Había un armario de luna y un gran crucifijo tapiando otra puerta que comunicaba con el recibidor; al lado de la cabecera de la cama, un teléfono» [44, с. 9].*

- Передача внутрішніх станів персонажів. Використання герундія допомагає передати думки або почуття персонажів, таким чином, допомагаючи читачеві зрозуміти їх психологічний стан. Наприклад: «*Y estaba, allí, en la cama, vacilando, sin atreverme a afrontarlos.» [44, с. 8].*

- Опис фонових дій. Герундій дозволяє автору описувати дії, які відбуваються на фоні основних подій, що створює багат шаровий наратив і додає деталізації до сцени. Наприклад: «*Cuando estaba dormido, Gloria lo metía en la cuna y se estiraba con delicia, metiéndose las manos entre la brillante cabellera» [44, с. 13].*

- Відносно часте використання перифраз дозволяє автору передавати різні відтінки дії. Наприклад: «*La verdad era, sin embargo, que ella vivía, aunque fuera lamentable, entre la cargazón de trastos inútiles que con el tiempo se habían ido **acumulando** en su casa» [44, с. 9].* Так, перифраза *ir + gerundio* у поєднанні з дієсловом *acumularse* позначає процес накопичення, який відбувався поступово і зі збільшенням у своєму значенні.

Таким чином, роман Кармен Лафорет «Nada» є прикладом екзистенціального напрямку літератури, що отримав чималий успіх у повоєнній Іспанії. Жахлива реальність, що зображується у творі, стала особливою рисою ряду романів, що виокремило їх в окрему течію – тремендизм.

Образність твору забезпечує використання різноманітних стилістичних засобів (метафора, порівняння, персоніфікація, тощо), а також розмаїття мовних реєстрів.

Використання герундія та перифрастичних конструкцій з ним в романі також є важливим стилістичним засобом, що додає динамічність дії, передає внутрішні стани героїв, збагачує опис та дозволяє виражати причину або наслідок дій. Використання перифраз надає діям різних відтінків.

Висновки до розділу 1

Переклад неозначено-особових форм дієслова часто викликає труднощі, що зумовлено низкою факторів. Серед них, безеквівалентність деяких зворотів та конструкцій з неозначено-особовими формами дієслова, особливості функціонування неозначено-особових форм дієслова в мовах вихідного тексту та перекладу, контекстуальне оточення, їх синтаксична функція, входження до складу зворотів, семантичні зв'язки, сполучуваність слів, норми мови перекладу та інші.

Найефективнішим способом перекладу неозначено-особових форм дієслова є транспозиція. Інші методи включають використання граматичних (додавання, вилучення, заміна типу речення, модуляція), лексико-граматичних (смысловий розвиток, антонімічний переклад) та лексико-семантичних (конкретизація, генералізація, перестановка) трансформацій.

Розглянувши іспанський герундій та український дієприслівник на рівні мовних систем, можемо зробити висновки, що кожна з цих безособових форм поєднують в собі ознаки, як дієслова, так і прислівника. Зіставивши їх ми побачили, що вони мають риси симетрії (наявність двох форм; здатність утворювати звороти; схожі обставинні функції), асиметрії (видові характеристики дієприслівника) та безеквівалентні риси (здатність герундія утворювати абсолютні звороти, перифрази та граматикалізовані конструкції з дієсловом *estar*).

У романі автор використовує ряд засобів з метою створення образності твору. Цьому сприяє використання стилістичних фігур (метафора, порівняння, персоніфікація, тощо) та мовних реєстрів. Використання герундія додає динамічність дії, передає внутрішні стани героїв, збагачує опис та дозволяє виражати причину або наслідок дій. Використання перифраз передає різні відтінки дій.

РОЗДІЛ 2. Відтворення функції герундія в українському перекладі

2.1 Відтворення герундія в складі присудка.

Здатність герундія утворювати перифрастичні конструкції, а також граматикалізовану конструкцію з дієсловом *estar*, надає йому можливість виступати в реченні у функції присудка. У нашій вибірці зустрічається 46 випадків вживання герундія в цій функції, що складає 30, 6% від усієї вибірки. Найчастіше герундій використовувався в складі граматикалізованої конструкції з *estar* та у перифразах з дієсловом *ir*, 22 та 18 випадків вживання відповідно. Меншою мірою зустрічаються перифрази з дієсловом *seguir* (3 випадки), а також поодинокі випадки вживання перифраз з дієсловами *llevar*, *terminar* та *quedar*.

Як показав аналіз, герундій в складі присудка найчастіше відтворювався дієсловом в особовій формі (37 випадків):

«— *Ya sé que estás siempre soñando cuentos con nuestros caracteres*» [44, с. 14].

«— *А я знаю, що ти постійно пишеш про нас оповідки*» [43, с. 39].

У наведеному прикладі, в оригіналі тривалість дії, яку виражає граматикалізована конструкція з дієсловом *estar*, також підсилено прислівником *siempre*. В українському перекладі його еквівалент, прислівник *постійно* є основним показником цього відтінку в реченні.

У прикладі, який ми наводимо нижче, відбувається більш масштабна трансформація:

«*Creo que estuve temblando de indefinibles terrores cuando apagué la vela*» [44, с. 7].

«*Я загасила свічку, трусячись від незбагненного жаху*» [43, с. 17].

У перекладі граматикалізована конструкція, в тому числі залежні від герундія слова відтворені дієприслівниковим зворотом. Таким чином, втрата процесуальної семи, яку додає граматикалізована конструкція не позначається на перекладі. Зазначимо, що це єдиний випадок перекладу герундія у функції присудка цією частиною мови у нашій вибірці.

Другим за частотою перекладу присудка стало дієслівне словосполучення (4 випадки):

«*Iba dejando de tener importancia el olor de los meses, las visiones del porvenir y se iba agigantando cada gesto de Gloria, cada palabra oculta, cada reticencia de Román*» [44, с. 16].

«*Більше не мали значення ні запахи місяців, ні мрії про майбутнє, зате дедалі важливішими ставали жести Глорії, недомовки й мовчанки Романа*» [43, с. 46].

Як бачимо, обидва присудки перекладено дієслівними словосполученнями. Однак в першому випадку перифраза *iba dejando* у перекладі втрачає відтінок збільшення, при цьому посилюється наголос на відтінку результативності за допомогою прислівника *більше*. Водночас, сему збільшення в своєму значенні зберігає перифраза *se iba agigantando*, яку в перекладі передано прислівником *дедалі*.

Варто зауважити, що таке вилучення відтінків перифраз не є одиничним. Так, наприклад речення:

«*La primavera iba llegando y pasábamos por sitios muy bonitos*» [44, с. 17] перекладач відобразив, як «*Настала весна, ми їздили чарівними місцинами*» [43, с. 50-51].

Сему поступовості яку передає перифраза з дієсловом *ir* у перекладі не відтворено. На нашу думку це можна пояснити стилістичними особливостями сполучуваності української мови.

Для кращого розуміння, наведемо власний переклад, в якому сему поступовості передано за допомогою недоконаного виду: «*Наставала весна, ми їздили чарівними місцинами*».

В запропонованому нами перекладі сема поступовості зберігається, однак стилістично узуальнішим все ж таки є варіант перекладача.

Також зустрічається переклад **іменниковим словосполученням** (2 випадки):

«*Y creo que recuerdo claramente estas historias. Pero la fiebre que me iba subiendo me atontaba*» [44, с. 19].

«*І думаю, що доволі точно переказую їхні історії, хоч децю й отупіла від раптової гарячки*» [43, с. 57].

У зазначеному прикладі перекладач використовує прийом транспозиції і передає перифрастичну конструкцію іменниковим словосполученням, яке виражає обставину причини. Водночас сему поступовості відтворено прикметником *раптової*, що змінює сприйняття інформації.

Зазначимо, що в оригіналі також присутня синтаксична персоніфікація, тобто підметом є *la fiebre* (гарячка). У перекладі перекладач усуває її і іменник стає частиною обставини причини, а підметом стає імпліковане *я*, яке в оригіналі виражено займенником *me*. Таким чином, окрім транспозиції, перекладач також використовує конверсію.

Переклад герундія у функції присудка іншими частинами мови або словосполученнями є поодинокими. Так, зустрічається переклад:

прикметниковим словосполученням:

«*Desaparecían mis reservas, la ligera capa de hostilidad contra todos que se me había ido formando*» [44, с. 15].

«*Де й дівалися моя закритість, мій дедалі помітніший наліт ворожості до всіх, хто мене оточував*» [43, с. 42].

У цьому прикладі вираження відтінку розвитку в часу, який в оригіналі переданий за допомогою перифрази з дієсловом *ir*, в перекладі відображено прислівником *дедалі*.

дієприкметником:

«*La verdad era, sin embargo, que ella vivía, aunque fuera lamentable, entre la cargazón de trastos inútiles que con el tiempo se habían ido acumulando en su casa*» [44, с. 9].

«*І все ж то була моя жива бабуся, хай якою змарнілою виглядала вона серед накопиченого в домі мотлоху*» [43, с. 22].

В наведеному прикладі відтінок перифрази з дієсловом *ir* втрачається. Водночас, дієприкметник передає відтінок результативності, який властивий часу *Pluscuamperfecto*.

Для порівняння наведемо власний приклад перекладу:

«*I* все ж то була моя жива бабуся, хай якою змарнілою виглядала вона серед мотлоху, що поступово накопичувався в домі».

У запропонованому прикладі відтінок поступовості збережено за допомогою використання недоконаного виду і додавання прислівника *поступово*, але втрачається сема результативності. Отже, можна зробити припущення, що перекладач вирішив відтворити результативність дії, оскільки відтінок поступовості, на його думку, був менш значущим в цій ситуації.

Незважаючи на те, що в багатьох випадках перекладач оминає відтінки перифрастичних конструкцій, про що вже неодноразово було зазначено вище, в інших випадках перекладач відтворює їх. Наприклад:

«—¿*Te fijas?* – *siguió diciéndome Román*» [44, с. 10].

«– *Чуєш?* – *звертався, як і раніше, до мене Роман*» [43, с. 28].

В цьому випадку перекладач відтворив сему продовження дії за допомогою додавання словосполучення *як і раніше*. На наш погляд, в наведеному прикладі, таке рішення перекладача може бути обґрунтоване ситуативною вагомістю повного відтворення перифрази.

Розглянемо ще приклади з нашої вибірки, де перекладач використав прийом додавання:

«*Los hilos del agua iban limpiando con su fuerza el polvo de los cristales del balcón*» [44, с. 16].

«*Нитки води стікали по скляних балконних дверях і змивали куряву*» [43, с. 46].

У наведеному прикладі, відтінок поступовості частково відтворено за допомогою недоконаного виду дієслова *стікали*, а значення перифрастичної

конструкції виражено двома однорідними присудками. Можливо це було зроблено для того, щоб передати лексичне значення дієслова *limpiar*.

«—*Sí; la otra noche, cuando yo buscaba mis tijeras... era ya muy tarde y todos estabais durmiendo, se abrió la puerta despacito y apareció Román*» [44, с. 17].

«Еге ж, уночі... я ножиці шукала... було дуже пізно, всі вже **лягли**. Коли двері потихеньку відчинилися: зайшов Роман» [43, с. 48].

Як бачимо, відтінок граматичної конструкції з *estar* відтворено не дієсловом, а за допомогою додавання прислівника *vase*.

Іноді перекладач використовує особову форму дієслова із заперечною часткою:

«*¡Me estás provocando, Román!*» [44, с. 11]

«*Не провокуй мене, Романе!*» [43, с. 28];

або

«*¡Niña! ¿Qué estás diciendo?*» [44, с. 18]

«*Не кажи такого, дитино!*» [43, с. 53].

Можемо зробити припущення, що використання перекладачем тут ситуативної моделі перекладу і відповідне формулювання пояснюється узуальними особливостями української мови.

Отже, у нашій вибірці герундій у функції присудка зустрічається 46 разів. Провівши аналіз, ми виявили, що найчастішим способом відтворення герундія у цій функції було дієслово в особовій формі (37 випадків). Значно меншою мірою герундій було відтворено дієслівним (4 випадки) та іменниковим (2 випадки) словосполученнями. Поодинокими є випадки перекладу дієприкметником, дієприслівником та прикметниковим словосполученням.

Основною перекладацькою трансформацією стала транспозиція. Також було використано прийом додавання, зокрема з метою відтворення відтінків перифраз у перекладі.

Говорячи про відтворення перифраз, можна сказати, що в деяких випадках перекладач не відтворював їх через особливості узусу української мови. Проте також неодноразово зустрічались випадки їх передачі за допомогою прислівника.

2.2 Герундій у функції обставини.

Серед основних функцій, які виконує герундій в нашій вибірці, також знаходиться обставина. В складі цієї функції герундій зустрічається 61 раз, що є найбільшим показником серед усіх функцій, і складає 40, 6% від усієї вибірки.

Найчастіше зустрічалася обставина способу дії (56 випадків).

У цій функції, герундій найчастіше перекладався особовою формою дієслова, а саме 27 випадків. Наприклад:

«*Angustias se despidió de mí **haciendo** en mi frente la señal de la cruz, y la abuela me abrazó con ternura*» [44, с. 7].

«*Тімка Ангустіас **перехрестила** мені чоло на добраніч, і бабуся ніжно мене пригорнула*» [43, с. 16].

У наведеному прикладі, лексичне значення герундія імплікується і поєднується разом з іменниковим словосполученням *la señal de la cruz* у особовій формі дієслова *перехрестила*.

Друге за частотою перекладу герундія у функції обставини способу дії займає його переклад дієприслівником (16 випадків). Наприклад:

«*Luego, inopinadamente, se tumbaba en la cama, **fumando**, relajadas las facciones como si el tiempo no tuviera valor, como si nunca hubiera de levantarse de allí. Casi como si se hubiera echado para morir **fumando***» [44, с. 14].

«*Потім він раптом вкладався на отоманку, **пахкаючи сигаретою** і розслабляючись, мовби час не має для нього ніякого значення, мовби він більше ніколи звідти не підведеться, мовби отак, **курячи**, він і хоче зустріти смерть*» [43, с. 40].

Як бачимо, в наведеному прикладі зустрічається два герундія *fumando*, які вжито в однаковій функції і з однаковим лексичним значення, однак у перекладі відтворено по-різному. Так, в першому випадку герундій відтворено дієприслівниковим зворотом *пахкаючи сигаретою*, а в другому дієприслівником *курячи*.

Можемо припустити, що об'єднання двох речень змусило перекладача відтворити ці однакові герундії по-різному з метою уникнення повторів.

Зауважимо, що є випадки, коли, навпаки, герундій не у складі звороту було відтворено дієприслівниковим зворотом, зокрема за допомогою використання прийому додавання. Наприклад:

«Y mucho más tarde, recordándolo, he pensado que una especie de predestinación unió a Ena desde el principio a la vida de la calle de Aribau, tan impermeable a elementos extraños» [44, с. 25].

«Згодом, воскрешаючи в пам'яті всі тогорічні події, я думала, що це доля поєднала Ену з життям на вулиці Арібау – життям, куди стороннім було зась» [43, с. 73].

Також герундій у функції обставини способу дії було відтворено:

прислівником (3 випадки):

«Siguiendo la tradición de las demás habitaciones de la casa, se acumulaban allí, sin orden ni concierto, libros, papeles y las figuras de yeso que servían de modelo a los discípulos de Juan» [44, с. 13].

«Традиційно, як і в решті кімнат, тут гамузом валялися книжки й папери, та ще скрізь громадилися гіпсові статуєтки, що слугували модулями для Хуанових учнів» [43, с. 36].

іменниковим словосполученням (2 випадки):

«Observé que la mujer desgreñada me miraba sonriendo, abobada por el sueño, y miraba también mi maleta con la misma sonrisa» [44, с. 6].

«Я помітила, що очамріла після сну розкуйовджена жінка з однаковою усмішкою поглядає на мене й на мою валізу» [43, с. 14].

Зазначимо, що окрім транспозиції, перекладач також застосовує прийом додавання у вигляді прикметника *однаковою*.

іменником (1 випадок):

«—¿Se ha marchado ya? —añadió él mismo, ansioso, como si hubiera venido corriendo» [44, с. 29].

«–Уже поїхала? – допитувався він так заспанно, наче всю дорогу сюди подолав **бігом**» [43, с. 88].

дієслівним словосполученням (1 випадок):

«*Tu madre evitó el peligro antes que nadie **marchándose***» [44, с. 15].

«*Твоя мати **поїхала звідси** першою. Врятувалася*» [43, с. 41].

Також є одиничний випадок вживання герундія у функції обставини способу дії в складі абсолютного звороту:

«*Ahora era yo quien subía despacio, **latiéndome el corazón**, al cuarto de Román*» [44, с. 32].

«*А тепер я сама повільно, з неспокійним серцем піднімалася в кімнату до Романа*» [43, с. 95].

Як бачимо, абсолютний зворот *latiéndome el corazón* передано іменниковим зворотом з *неспокійним серцем*. Ця конструкція є безеквівалентною по відношенню до української мови, оскільки дієприслівник здатен утворювати лише зв'язні звороти.

У нашій вибірці також зустрічаються випадки вживання герундія у функції обставини наслідку, а саме 5 випадків.

У цій функції герундій було відтворено:

Дієприслівником (2 випадки):

«*No sé a qué fueron debidas aquellas fiebres, que pasaron como una ventolera dolorosa, **removiendo** los rincones de mi espíritu, pero **barriendo** también sus nubes negras*» [44, с. 21].

«*Казна-звідки взялася ця лихоманка, що лютим вихором налетіла на мене, **провіявши** всі закутки душі та **розігнавши** чорні хмари*» [43, с. 61].

У наведеному прикладі, перекладач заміняє сполучник *pero* на *та* і відповідно змінює відношення протиставлення на відношення сурядності.

Дієсловом в особовій формі (2 випадки):

«*Al fin se fueron **dejándose** con la sombra de los muebles que la luz de la vela hinchaba **llenando** de palpitations y profunda vida*» [44, с. 7].

«Потім вони пішли й **покинули** мене сам на сам із тіннями від меблів, що під дотиком світла від свічки **набиралися** живого й трепетного життя» [43, с. 17]

В обох випадках герундій перекладено особовою формою дієслова. У першому випадку герундій вживається безпосередньо після дієслова *ir*, що можна сприйняти за перифразу. Однак, аналіз значень вказує на те, що в цьому прикладі дієслово в особовій формі *se fueron* зберігає повноту свого лексичного значення і тому не є частиною перифрастичної конструкції, а герундій *dejandome* позначає наступну дію, яка є наслідком попередньої дії *se fueron*. Таким чином, можна вважати, що герундій *dejándome* вживається у функції обставини наслідку.

В другому випадку, герундій *llenando* теж було відтворено особовою формою дієслова, однак, в цьому випадку обставина виконує функцію способу дії. Окрім того, у перекладі перекладачем було використано синтаксичну конверсію. Так, у підрядному реченні підмет стає обставиною, а дієслово *набиралися* об'єднує в собі лексичне значення слів *hinchaba* та *llenando*.

Іменниковим словосполученням (1 випадок):

«*Uno de esos viejos coches de caballos que han vuelto a surgir después de la guerra se detuvo delante de mí y lo tomé sin titubear, **causando** la envidia de un señor que se lanzaba detrás de él desesperado, **agitando** el sombrero*» [44, с. 5].

«*Коли переді мною зупинилися старомодні дрóжки з тих, що знову повигулькували в місті після війни, я сіла не вагаючись, **на превелику заздрість** незнайомого мені сеньйора, який розпачливо гнався за нами й **вимахував** капелюхом*» [43, с. 10].

Як бачимо, перекладачем було використано лексико-граматичну заміну.

Друге вживання, яке виконує функцію обставини способу дії ми залишаємо без коментування.

У нашій вибірці також зустрічається випадки, коли герундій у перекладі не має прямих відповідників, але імпліцитно залишається збереженим (5 випадків). Наприклад:

«*Gloria empezó a comer trozos de turrón **empleándolos** como pan desde la sopa*» [44, с. 27].

«Глорія їла туррон, **наче** хліб, з усіма стравами, починаючи від супу» [43, с. 81].

У перекладі герундій *empleándolos* не має прямого відповідника, оскільки його буквальна передача українською мовою є неможливою. Однак, на нашу думку, його значення, разом з прислівником *soto*, імпліцитно зберігається у вигляді сполучника *наче*.

Розглянемо ще один приклад:

«*Ella me miró, **aleteándole** los ojos castaños bajo la visera del paño mojado que llevaba en la cabeza*» [44, с. 27].

«Вона **звела** на мене карі очі з-під мокрої шматки на лобі, **наче** з-під козирка» [43, с. 82].

У даному випадку лексичне значення герундія *aleteándole* імпліцитно передано дієсловом *звела*.

Отже, у нашій вибірці герундій у функції обставини було вжито 61 раз. Серед них 56 випадків у функції обставини способу дії та 5 випадків у функції обставини наслідку.

Найчастіше герундій у функції обставини способу дії було відтворено особовою формою дієслова (27 випадків) та дієприслівником (16 випадків). Значно меншою мірою зустрічався переклад прислівником (3 випадки) та іменниковим словосполученням (2 випадки). Також є поодинокі випадки перекладу іменником та дієслівним словосполученням.

Єдиний випадок абсолютного звороту з герундієм, який є безеквівалентним по відношенню до української мови, було передано іменниковим зворотом.

У функції обставини наслідку, герундій було відтворено дієприслівником (2 випадки), дієсловом в особовій формі (2 випадки), а також іменниковим словосполученням (1 випадок).

Також зустрічались випадки, де значення герундія було виражено імпліцитно (5 випадків).

При перекладі, окрім транспозиції, також використовувались лексична заміна, конверсія та додавання.

2.3 Герундій у функції означення.

У нашій вибірці певну частину також займають приклади вживання герундія у функції означення, а саме 43 випадки, що складає 28, 6% від нашої загальної вибірки. Як і в інших функціях, герундій тут найчастіше був відтворений дієсловом в особовій формі (30 випадків). Наприклад:

«*Veía también a la abuelita, joven y vestida de azul, una tarde de agosto, junto al mar. Pero sobre todo a Gloria, **llorando** contra el hombro de Juan; y las grandes manos de él **acariciando** sus cabellos*» [44, с. 19].

«*Ввижалася й молода бабця в блакитній сукні біля серпневого надвечірнього моря. Але найчастіше ввижалася Глорія, що **плакала** в Хуана на плечі; його великі руки **пестили** її волосся*» [43, с. 57].

Герундіальний зворот було розгорнуто у підрядно-означальне речення, в якому герундій відтворено особовою формою дієслова у функції присудка.

Для наочності розглянемо, ще два подібних приклади:

«*Barcelona era también unas aceras anchas, húmedas de riego, y mucha gente bebiendo refrescos en un café...*» [44, с. 8]

«*Тодішня Барселона – це ще й широкі політи водою хідники, і незчисленні люди, що п'ють у кафе прохолодні напої*» [43, с. 19];

«*Había amontonado demasiados sueños sobre este hecho concreto para no parecerme un milagro aquel primer rumor de la ciudad diciéndome tan claro que era una realidad verdadera como mi cuerpo, como el roce áspero de la manta sobre mi mejilla*» [44, с. 8].

«*Я так давно про це мріяла, що нині ці перші звуки вранішнього міста, котрі засвідчували правдивість мого приїзду так само явно, як і кусючий дотик ковдри до щок, видавалися дивом*» [43, с. 20].

Випадки перекладу іншими частинами мовами та словосполученнями є малочисельними:

дієприслівником (3 випадки):

«Entonces, la tía corría a encerrarse en su cuarto, indignada, y sospecho que **temblando de celos**» [44, с. 13].

«Тітка підхоплювалася й тікала до себе в кімнату, **трусаячись**, як мені видається, від ревнощів» [43, с. 34].

Перекладач зберігає оригінальну структуру речення та передає герундіальний зворот дієприслівниковим зворотом.

іменниковим словосполученням (1 випадок):

«Aquellas gentes **moviéndose o mirándome** en un ambiente que la aglomeración de cosas ensombrecía, parecían haberme cargado con todo el calor y el hollín del viaje, del que antes me había olvidado» [44, с. 6].

«**Під поглядами** всіх цих людей у темному захаращеному передпокої я знову відчула налиплу на тіло дорожню сажу» [43, с. 14].

У цьому прикладі перекладач відтворив лише герундій *mirándome* іменниковим словосполученням *під поглядами*, а герундій *moviéndose* було вилучено.

займенниковим словосполученням (1 випадок):

«Cuando abrí los ojos vi a mi abuela **mirándome**» [44, с. 8].

«Розплющивши нарешті очі, я побачила **над собою** бабусю» [43, с. 20].

дієприкметником в складі дієприкметникового звороту (1 випадок):

«Tuve uno de esos momentos de desaliento y vergüenza tan frecuentes en la juventud, al sentirme yo misma mal vestida, **trascendiendo** a lejía y áspero jabón de cocina junto al bien cortado traje de Ena y al suave perfume de su cabello» [44, с. 22].

«То була одна з численних митей юнацької бентеги й сорому: поруч із чепурною Еною в гарній сукні, з духмяними косами, я відчувала себе простачкою в убогому костюмі, **пропахлюю** відбілювачем і господарським милом» [43, с. 66].

Зауважимо, що при перекладі, окрім транспозиції, перекладач змінює лексичне значення герундія. Так, в оригіналі герундій *trascendiendo* вживається у значенні *exhalar olor tan vivo y subido, que penetra y se extiende a gran distancia* [Diccionario de la lengua española – Real Academia Española], тобто, *сильно пахнути*, однак як бачимо у перекладі використано дієслово *пропахнути*

у формі дієприкметника жіночого роду орудного відмінка. Така зміна, на наш погляд, пояснюється трансформацією структури речення.

дієприкметниковим словосполученням (1 випадок):

«*Había tres relojes en la habitación, todos antiguos, adornando acompasadamente el tiempo*» [44, с. 14].

«Усього в кімнаті було три годинники, усі старі, вигадливо оправлені, і всі ритмічно виміряли час» [43, с. 38].

У цьому випадку герундіальний зворот було передано двома мовними одиницями: дієприкметниковим словосполученням і сурядним реченням.

Серед випадків, де герундій виконує функцію означення, присутні також випадки, коли значення герундія було відтворено імпліцитно (5 випадків).

Наприклад:

«*Me paré, asombrada, a mirar la habitación porque aparecía limpia y en orden como si fuera un mundo aparte en aquella casa. Había un armario de luna y un gran crucifijo **tapiando** otra puerta que comunicaba con el recibidor; al lado de la cabecera de la cama, un teléfono*» [44, с. 9].

«Я зупинилася, зачудовано розглядаючи її спальню, охайну та чисту, ніби й не з цього дому: дзеркальну шафу, велике розп'яття **на** других дверях, які вели в передпокій, і телефон в узголів'ї ліжка» [43, с. 24].

Лексичне значення герундія *tapiando* (закриваючи, ховаючи) було імпліковано і частково відтворено прийменником *на*.

Розглянемо ще один приклад:

«*Yo la veía con su largo abrigo oscuro, su eterno sombrero, apoyada en el hombro de la madre, **inclinándose** hasta tocar con su cabeza la blanca cabeza y tuve la sensación de encontrarme ante una de aquellas últimas hojas de otoño, muertas en el árbol antes de que el viento las arranque*» [44, с. 29].

«Стоячи в довгому темному пальті та своєму незмінному капелюсі, вона горнула до матері до плеча, торкаючись головою білосніжного бабчиного волосся. Я почувалася так, наче пізньої осені споглядала останній листок на дереві, ще не відірваний вітром, але вже мертвий» [43, с. 87-88].

У перекладі лексичні значення герундія *inclinándose* та дієприкметника *aroyada* було об'єднано та виражено дієсловом в особовій формі *горнутися*.

У нашій вибірці зустрічається випадок вживання герундія *ardiendo*, про особливості якого було сказано в першому розділі:

«*Román frotó una cerilla para encender el cigarrillo; vi un instante, entre las sombras, su cara iluminada por un resplandor rojizo y su singular sonrisa, luego las doradas hebras **ardiendo**. Enseguida un punto rojo y alrededor otra vez la luz gris violeta del crepúsculo*» [44, с. 31].

«Він запалив сірник, підкурюючи сигарету, і на секунду з тіні вихопилися його освітлене жовтогарячим спалахом лице й характерна посмішка. Зайнявся золотими іскрами тютюну, і невдовзі в сіро-бузкових сутінках блимав один-єдиний червоний вогник» [43, с. 93].

Герундій *ardiendo* було відтворено особовою формою дієслова *зайнявся*. При тому, перекладач відтворює її вже у наступному реченні.

Окремої уваги потребують випадки вживання предикативного герундія, особливості якого також було згадано раніше. Наприклад:

«*Por primera vez en mi vida me encontré siendo expansiva y anudando amistades*» [44, с. 21].

«Уперше в житті я охоче спілкувалась з людьми і в мене з'явилися друзі» [43, с. 63].

Герундіальні звороти характеризують підмет, який виражено першою особою однини дієслова *encontrarse*. Зауважимо, що герундії мають як ад'єктивне, так і предикативне значення. Синкретизм значення герундіальних зворотів можна виявити шляхом внутрішньомовних перетворень. Так, ці значення зберігаються якщо звороти розгорнути у сурядне речення: *por primera vez en mi vida yo estaba expansiva y anudaba amistades*.

Розглянемо ще один приклад вживання предикативного герундія:

«*Sin embargo, me decidí a abrir la puerta y subir las escaleras. Sintiendo por primera vez, aun sin comprenderlo, que el interés y la estimación que inspire una persona son dos cosas que no siempre van unidas*» [44, с. 31].

«Врешиті-решит я вирішила відчинити двері й піднятися на горище. Уперше я відчула, ще як слід не усвідомлюючи, що цікавість і повага до людини не завжди крокують пліч-о-пліч» [43, с. 94].

Герундій *sintiendo* виражає супутню дію, а також стан в якому перебуває підмет, тобто *yo* (я). При тому, він відокремлений від нього крапкою і знаходиться в наступному реченні.

Зауважимо, що у перекладі перекладач зберігає структуру речень та залишає речення відокремленими крапкою, оскільки інший герундіальний зворот *aun sin comprenderlo* та стилістичні норми української мови не дозволяють перекласти герундій *sintiendo* дієприслівниковим зворотом та об'єднати речення.

Отже, у нашій вибірці герундій у функції означення зустрічається 43 рази. Головним чином його було відтворено особовою формою дієслова (30 випадків), зокрема, у складі підрядно-означальних речень. Інші випадки є малочисельними: дієприслівником (3 випадки); або поодинокими: дієприкметником, іменниковим, дієприкметниковим або займенниковим словосполученнями. Окрім того, зустрічаються випадки імпліцитного відтворення герундія (5 випадків) або його повного вилучення (1 випадок).

Висновки до розділу 2

Проведений нами аналіз емпіричного матеріалу, що складається з вибірки в 150 герундіїв, дав наступні результати. Найчастіше герундій використовувався у функції обставини (61 випадок). Також численними є випадки його використання у функціях присудка (46 випадки) та означення (43 випадки).

Найчастіше герундій перекладався особовою формою дієслова, незалежно від функції, яку він виконував в реченні оригіналу. У функції обставини способу дії також виділяється переклад дієприслівником. Інші частини мови є малочисельними, зокрема, дієприкметник, іменник, словосполучення з різними частинами мови та інші.

Основною перекладацькою трансформацією стала транспозиція. Втім, також зустрічаються конверсія, лексична заміна, вилучення та додавання. Остання стала ефективним методом відтворення відтінку перифраз, зокрема, завдяки додаванню прислівника. Водночас, у деяких випадках перекладач не відтворив відтінки перифрастичних конструкцій з герундієм, що може пояснюватись узуальними та стилістичними особливостями української мови.

У нашій вибірці герундій у функції обставини виконував семантико-синтаксичні функції обставини способу дії, але також присутні випадки вживання герундія у функції обставини наслідку.

Також зустрічається одиничний випадок вживання абсолютного звороту з герундієм, який є безеквівалентним по відношенню до української мови. Його перекладач відтворив іменниковим зворотом.

Окрім того, зустрічались випадки, де значення герундія у перекладі було повністю вилучено або виражено імпліцитно.

Серед інших особливостей виділяється вживання предикативного герундія. На наш погляд, особливості його функціонування та переклад можуть слугувати предметом подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1. Відтворення неозначено-особових форм дієслова залежить від ряду факторів. До них можна віднести безеквівалентність деяких зворотів та конструкцій з неозначено-особовими формами дієслова, а також відмінності функціонування останніх у вихідній мові та мові перекладу. Також варто враховувати їх контекстуальне оточення, семантичні зв'язки, лексичне та граматичне значення, синтаксичну функцію, входження до складу зворотів, а також норми мови перекладу.

Не менш важливим фактором є стиль оригінального тексту, а також роль перекладача, оскільки саме перекладач вирішує яким чином подолати ті чи інші перекладацькі труднощі.

Найпродуктивнішим способом перекладу неозначено-особових форм, який допомагає зберегти логічну структуру та синтаксис речення, є транспозиція. Серед інших способів перекладу знаходяться граматичні (додавання, вилучення, заміна типу речення, модуляція), лексико-граматичні (смісловий розвиток, антонімічний переклад) та лексико-семантичні (конкретизація, генералізація, перестановка) трансформації.

2. На рівні мовних систем герундій та дієприслівник поєднують в собі властивості як дієслова, так і прислівника. Водночас зіставний аналіз цих частин мови показав, що вони мають риси симетрії (наявність двох форм, здатність утворювати звороти, схожі обставинні функції), асиметрії (видові характеристики дієприслівника) та безеквівалентні риси (здатність герундія утворювати абсолютні звороти, перифрази, а також граматиалізовану конструкцію з дієсловом *estar*).

3. У романі К. Лафорет «Nada» герундій забезпечує динамічність дії, передає внутрішні стани героїв, збагачує опис та дозволяє виразити причину або наслідок дій. Використання перифраз з герундієм передає різні відтінки дії.

4. Аналіз функціонування герундія показав, що у романі К. Лафорет «Nada» герундій використовується у трьох функціях: обставини (40,6 %), присудка (30,6 %) та означення (28,6 %).

Незалежно від функції, яку герундій виконує в реченні, найрезультативнішою частиною мовою при його перекладі стало дієслово в особовій формі (64% від загальної кількості). У випадку функції означення, часто у складі підрядно-означальних речень.

У функції обставини продуктивним також виявився переклад дієприслівником, зокрема у складі дієприслівникових зворотів. Переклад іншими частинами мови виявився малочисельним, а саме: дієприкметником, іменником та словосполученнями з різними частинами мови.

Основною трансформацією при перекладі герундія була транспозиція, проте також зустрічаються конверсія, лексична заміна, вилучення та додавання. Остання часто використовувалась при відтворенні відтінку перифрастичних конструкцій з герундієм, зокрема завдяки додаванню прислівників.

Непоодинокими були випадки, коли відтінки перифрастичних конструкцій не були відтворені. В одних випадках це можна було пояснити узуальними або стилістичними особливостями української мови, а в інших перекладацьким фактором, що яскраво показує вагомість рішень перекладача у процесі перекладу.

Також зустрічались випадки, коли герундій було виражено імпліцитно або повністю вилучено.

Цікавим є вживання предикативного герундія. Його синкретична природа, яка не є властивою для українського дієприслівника може становити чималий перекладацький інтерес. Тому перспективним у вивченні способів відтворення герундія вважаємо дослідження предикативного герундія та способи його відтворення в українському перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н. Особливості відтворення характеристик англійського інфінітиву українською мовою. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)* Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип.126. С. 70–72.
2. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова : морфологія. Київ : Наукова думка, 1969. С. 419–423
3. Верба Г. Г., Гетьман З. О. Підручник з перекладознавства. Вінниця : Нова книга. С. 277–281.
4. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. С. 320–325
5. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. С. 207–211.
6. Гапоненко Л. П. Герундій в українському перекладі роману Ф. С. Фіцджеральда «Великий гетсбі» *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 20(2). С. 115–117.
7. Головня Д. А., Сітко А. В. Особливості перекладу англійського інфінітиву. *Problèmes et perspectives d'introduction de la recherche scientifique innovante*. Vol. 6. 2019. С. 8–10.
8. Горбачова Т. Кушмар Л. В. Особливості перекладу інфінітивних форм. Житомир: Знавці мов, 2021. С. 95–101.
9. Єрмакова О., Фокін С. Способи відтворення герундія в іспансько-українському перекладі. *Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи*. Харків, 2024. С. 195–198.
10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2004. С. 136–205.
11. Колпакчі А. С., Фролова І. Є. Особливості англо-українського перекладу герундію у науково-популярних текстах. *Актуальні проблеми перекладознавства. Збірник студентських статей*. Харків, 2020. Вип. 20. С. 90–97.

12. Кравченко Т. М., Пагутяк Ю. Структурні особливості перекладу інфінітивних конструкцій англійської мови на українську. *Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА»*. 2018. Вип. 24(1). С. 131–135.
13. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І.В. Корунець. Вінниця : Нова книга. 2003. С. 299
14. Лазаренко С., Кушмар Л. В. Особливості перекладу герундія. Житомир: Знавці мов, 2021. С. 102–106.
15. Люта О., Чумак Г. В. Лексико-граматичні трансформації при перекладі інфінітивних конструкцій у романі Чарльза Дікенса «Пригоди Олівера Твіста» та «Девід Копперфільд». *Магістерський науковий вісник*. 2013. Вип. 18. С. 77–79.
16. Лесінська О. М. Особливості вживання та перекладу дієприкметників та дієприкметникових зворотів у художньому тексті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 33(2). С. 136–139.
17. Михайленко О. О. Переклад абсолютних конструкцій з дієприкметником II в англійській науково-технічній літературі. *Збірник наукових статей «Проблеми семантики слова, речення та тексту»*. 2006. № 17. С. 233–238.
18. Недбайло К. М. Транспозиції частин мови в перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі художніх текстів) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2008.
19. Нагорна М. Шляхи перекладу герундію українською мовою. *Збірник «Наука. Освіта. Молодь» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань, 2015. С. 12–13.
20. Пархоменко М. Характерні особливості інфінітиву та інфінітивних комплексів в англійській мові та їх переклад на українську (на матеріалі творів англійської художньої літератури). *Теоретична і дидактична філологія*. 2013. Вип. 16. С. 259–264.

21. Петрик О. М. Дієприкметник як перекладацька проблема. *Молодий вчений*. 2016. Вип. 12. С. 359–363.
22. Оката К. О., Сітко А. В. Транспозиція як спосіб перекладу художніх текстів. *International scientific and practical conference «Philology in eu countries and ukraine at the modern stage»* Baia Mare, 2018. С. 173–176.
23. Остапенко С. Аналіз відтворення герундія та герундіальних конструкцій і їх трансформацій в українському перекладі роману Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2016. Вип. 4. С. 342 – 362.
24. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу дієприкметника (на матеріалі перекладу роману В. Скотта «Айвенго»). *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Філологія. Мовознавство. 2013. Т. 219, Вип. 207. С. 87–91.
25. Остроушко О. А. Деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу (на матеріалі інформаційних текстів). *Філологічні студії. Лінгвістика та поетика тексту*. 2012. Вип. 7. С. 232–244.
26. Рак Н. В., Гребенщикова Ю. В. Способи відтворення герундія та герундіальних конструкцій у перекладі технічного англомовного тексту. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2017. Вип. 34 С. 142–147
27. Русанівський В. М. та ін. *Енциклопедія Українська мова*. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2004. С. 155–156.
28. Ситнікова О. В. Засоби відтворення французького інфінітива українською мовою. *Науково-теоретичний часопис Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Мова»*. 2013. Вип. 19. С. 95–99.
29. Статкевич Л. П., Корж-Ікаєва Т. Г. Особливості перекладу дієприкметника і герундія в українській та англійській мовах. *Науковий вісник*

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). 2020. Вип. 14. С. 167–171.

30. Тарасенко К. В., Каширіна І. В. Специфіка перекладу безособових форм дієслова в текстах медичної галузі. *Держава та регіони. Сер. Гуманітар. науки.* 2017. Вип. 3. С. 41–50.

31. Фокін С. Б. Декомпресія пасивних дієприкметників та дієприкметникових зворотів при перекладі з іспанської мови на українську. *Збірник наукових статей «Проблеми семантики слова, речення та тексту».* 2002. № 2. С. 345–349.

32. Фокін С. Б. Герундіальні перифрази як стилістичний ресурс іспанських перекладів української художньої прози. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія.* 2011. № 44. С. 50–53.

33. Фокін С. Б. Прийом транспозиції в перекладі з іспанської на українську: об'єктивний та суб'єктивний аспекти
URL : https://postup.zzz.com.ua/Fokin_S_B_Transpozytsia.pdf (дата звернення : 17.06.2024)

34. Фокін С. Б. «Частотні параметри перекладної мови в загальній та частковій теоріях перекладу (на матеріалі іспанських герундіальних перифраз).
URL : https://postup.zzz.com.ua/Fokin_S_B_Chastotni_parametry_perekladnoi_mov_y.pdf (дата звернення : 17.06.2024)

35. Яровенко Л. С., Болдирева А. Є. Особливості передачі герундія та герундіальних комплексів у перекладі *Вчені записки ТНУ імені В. І. 93 Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021. Т. 32(71), № 1, Ч. 2. С. 301 – 307.

36. Яровенко Л. С., Болдирева А. Є. Способи передачі інфінітива та інфінітивних комплексів у перекладі художнього тексту. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди.* 2021. Вип. 54. Ч. II. С. 209–223.

37. Corrales Egea J. La novela española actual (Ensayo de ordenación). *Cuadernos para el diálogo*. Madrid, 1971. C. 38–39.
38. Estruch Tobella J. Guía de lectura de 'Nada': de Carmen Laforet. La Galera, 2008. C. 20–22.
39. Mallo J. Caracterización y valor del «Tremendismo» en la novela española contemporánea. *Hispania*, 1956. Vol. 39, No. 1 C. 49–55.
40. Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española: Nueva *Gramática de la lengua española*. Vol. 1: *Morfología, sintaxis I*. Espasa Libros, 2009, 2011. C. 3230–3301.
41. Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española: Nueva *Gramática de la lengua española*. Manual. Espasa Libros, 2010. C. 514 – 517.

БЕЗ АВТОРА

42. URL : https://luis-vives.es/docs/aula-virtual/lengua_comentario_texto/valoracion_nada.pdf (дата звернення : 17.06.2024)

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

43. Лафрет К. Ніщо. Київ, Видавничий дім «Комора», 2022. С. 9–95.
44. Laforet C. Nada. 1943. С. 6–32.
- URL : <https://juanzaidaliteratura4.files.wordpress.com/2018/01/nada-carmen-laforet.pdf> (дата звернення : 17.06.2024)

RESUMEN

El tema de este trabajo de fin de grado es «Peculiaridades del funcionamiento del gerundio en la novela de Carmen Laforet “Nada” y su reproducción en la traducción ucraniana».

La reproducción del gerundio en la traducción ucraniana sigue siendo un problema, ya que esta forma verbal no tiene un equivalente directo. En los manuales de la traducción hispano-ucraniana esta cuestión no se examina profundamente, por lo que existe la necesidad de un estudio integral de los medios de reproducción del gerundio y otras formas no finitas del verbo que pueden constituir un obstáculo para traductores.

Estudios traductológicos insuficientes de medios de reproducción del gerundio español en traducciones de obras literarias concretas hace el presente trabajo aún más relevante.

El objetivo del trabajo radica en identificar las peculiaridades de funcionamiento del gerundio en la novela de Carmen Laforet “Nada” y los medios empleados para reproducirlo en la traducción. **El objeto del estudio** son las peculiaridades del funcionamiento del gerundio español en la novela “Nada”. **El tema es** la reproducción del gerundio en la traducción ucraniana de la novela.

Para conseguir el objetivo se plantean las siguientes **tareas**: investigar obras científicas y didácticas relacionadas con el tema elegido; identificar la gama de problemas relacionados con la reproducción del gerundio en la traducción ucraniana; examinar el funcionamiento del gerundio en la novela de Carmen Laforet “Nada”; analizar los métodos de reproducción del gerundio español en la traducción ucraniana.

Con el fin de cumplir las tareas arriba mencionadas, fueron utilizados los siguientes **métodos**: análisis, síntesis, generalización, comparación, hipótesis experimento, observación, descripción, método cuantitativo y método de muestreo exhaustivo.

El trabajo se compone de introducción, dos capítulos con conclusiones respectivas, conclusiones generales, lista de referencias y resumen. En la introducción

se justifica la relevancia del presente estudio del tema, se definen el objetivo, tareas, objeto, tema del trabajo y los métodos empleados.

El primer capítulo trata el problema de traducción de las formas no finitas del verbo que suelen constituir un problema para traductores no solamente del español, sino también de otros idiomas. Esto se debe a una serie de factores que incluyen:

1) ausencia de equivalentes para algunas construcciones con las formas no finitas del verbo. Así, en ucraniano no existen las construcciones adjuntas españolas o las construcciones con infinitivo que tiene inglés;

2) diferencias del uso en el idioma de partida e idioma de llegada. La presencia de un equivalente en el idioma de llegada no garantiza su fácil traducción. Por ejemplo, el uso de las construcciones con participio en ucraniano es más restringido en comparación con el uso de su equivalente español.

3) relaciones semánticas, significado léxico y gramatical, funciones sintácticas, normas de uso del idioma de llegada, la función que cumplen en la oración formas no finitas del verbo;

4) peculiaridades estilísticas del texto, dado que esto se refleja en las formas de traducir las unidades léxicas y gramaticales del texto original. Así, la traducción de un texto literario da más libertad de escoger entre uno u otro método de traducción que los textos científicos o técnicos;

5) el papel de traductor, ya que es él o ella quién decide qué tipos de transformaciones se debería utilizar.

La traducción de las formas no finitas del verbo a menudo requiere el empleo de transformaciones. La transformación más productiva para la traducción de las formas del verbo no finitas que ayuda a conservar la estructura lógica y la sintaxis de la oración es la transposición. Entre otras formas de traducción se encuentran las transformaciones gramaticales (sustitución de un tipo de oración por otro, omisión, modulación, adición), léxico-gramaticales (traducción antonímica, desarrollo de sentido), léxico-semánticas (concretización, la generalización, el cambio del orden de palabras).

Al comparar el gerundio español y su equivalente ucraniano más próximo, дієприслівник, a nivel de los sistemas lingüísticos se puede concluir que cada una de

estas formas no finitas del verbo tiene tanto las características del verbo, como las de adverbio. Asimismo, vimos que poseen rasgos simétricos (presencia de dos formas; capacidad de crear construcciones; funciones circunstanciales similares), asimétricos (aspecto gramatical del gerundio ucraniano) o sin equivalentes (capacidad del gerundio español de crear construcciones absolutas, perífrasis verbales y construcción gramaticalizada con el verbo *estar*).

La autora utiliza en la novela una serie de métodos con el fin de crear imágenes visualizables. Entre ellos se encuentra uso de las figuras estilísticas (metáfora, comparación, la personificación, etc.) y los registros. El uso del gerundio añade dinámica a las acciones, transmite el estado interior de los personajes, enriquece la descripción y permite expresar la causa y las consecuencias de las acciones. El uso de las perífrasis con gerundio aporta a matizar las acciones.

El segundo capítulo incluye el análisis del uso y de los métodos de traducción del gerundio español dependiendo de la función que cumple en la oración. Como ejemplo sirvió el material empírico que consta de 150 ejemplos de gerundios escogidos de la novela y su correspondiente traducción ucraniana.

La función más frecuente es la circunstancial (61 casos). También son numerosos los casos de su uso en función de predicado (46 casos) y complemento modificador (43 casos).

En la mayoría de los casos, el gerundio es traducido con la forma personal del verbo independientemente de función que cumple en la oración. Como el complemento circunstancial de modo se destaca la traducción con дієприслівник. Otras partes de la oración son poco numerosas, como participio y sustantivo. Asimismo, aparecen sintagmas con diferentes partes de la oración.

La transformación principal ha sido la transposición. También hay casos de modulación, sustitución léxica, omisión, adición. El último resultó ser muy fructífero a la hora de traducir las perífrasis con gerundio. Al mismo tiempo, en algunos casos la traductora no reproduce los matices propios de las perífrasis a causa de las peculiaridades estilísticas y usuales del idioma ucraniano.

Asimismo, se da un caso del uso de la construcción adjunta con gerundio que no tiene equivalentes en la lengua ucraniana y en este caso es traducido con sintagma nominal.

Además, hay casos cuando el significado del gerundio está expresado implícitamente u omitido completamente.

Entre otras peculiaridades se resalta el uso del gerundio predicativo.

Resumiendo lo dicho, el gerundio español presenta muchos obstáculos para su traducción al ucraniano al igual que las demás formas no finitas del verbo. Por consiguiente, es de suma importancia tener en cuenta una serie de factores que condicionan su traducción.

El objeto de los estudios posteriores puede ser el gerundio predicativo. Su carácter ambivalente que es ajeno para su equivalente ucraniano puede constituir un interés especial para los lingüistas.